

Posudek oponenta rigorózní práce

Jméno studentky: **Mgr. Terezie Taušek**

Název práce: **Identifikace rizikových faktorů ovlivňující návrat zanedbaných dětí do dětského centra**

Hlavním cílem předložené rigorózní práce je identifikovat rizikové faktory opakovaného návratu dětí, jež byly vystaveny zanedbání pečujících osob, do Dětského centra v Plzni. Téma je vzhledem k probíhající transformaci ústavní péče pro ohrožené děti aktuální a pro obor sociální práce vhodně zvolené. Autorka na různých místech formuluje cíl práce různě, což je pro čtenáře lehce matoucí, nicméně by se pravděpodobně dalo říci, že dílčím cílem je také vytvoření nástroje pro hodnocení rizik opakovaného návratu. O naplnění cíle se autorka snaží ve dvou rovinách, a totiž v rovině konceptuální (teoretické) a v rovině empirické (výzkumné).

V teoretické části práce autorka na základě rešerše odborné literatury vymezuje hlavní pojmy a koncepty s tématem související. Řazení kapitol teoretické části práce odpovídá stanovenému cíli, struktura je logická a přiměřená, některé podkapitoly se však zdají nadbytečné a není jasné, jaký mají v práci smysl (např. podkapitoly 3.4.2, 4.1 nebo 7.1).

Co se **rešerše literatury** týče, autorka ve velké míře vycházela ze zahraničních zdrojů, což je chvályhodné a úctyhodné, nicméně v textu bohužel chybí aktuální tuzemské odborné články či prameny, jež byly v posledních letech publikovány. Výsledný text tak v některých pasážích popisuje českou realitu lehce nejasně a nepřesně, například není tak úplně jasné, o jakém typu „sociálního pracovníka“ autorka píše, když popisuje způsoby identifikování a pomoci ohroženým dětem. Zde bych ocenila jasné vymezení subjektů, které se zanedbávanými dětmi pracují, a rozlišení toho, na koho autorka ve své práci (nebo v její konkrétní části) cílí. V jejím pojetí totiž bohužel dochází ke směšování různých subjektů, které však mají, co do vyhodnocování ohrožení nezletilých dětí, rozdílné kompetence. Některé zdroje, zejména statistických dat, se také jeví jako neaktuální (např. s. 19 – zdroj z roku 2014), a i v jiných ohledech práci ubírají na srozumitelnosti a odborném vyznění nepřesností v terminologii a nedostatečná konceptualizace některých pojmů (např. v čem jsou rizikové faktory jiné než příčiny vzniku, když v práci vyznívají jejich významy dost podobně).

Velmi kvalitně, až nadprůměrně, autorka zpracovala **kapitolu č. 2** o zanedbání dítěte. Skvěle v ní pracuje s citacemi, záběr informací je široký, nikoli však zahlcující, a záměr kapitoly je bez pochyby naplněn. Autorka opět čerpala primárně ze zahraničních zdrojů, nicméně to zde vzhledem k bohatosti poznatků a přesahu tématu až tolik nevadí.

Třetí kapitola teoretické části bohužel z mého pohledu již tak zdařilá není, když postrádá důležitý kontext oddělení (orgánů) sociálně právní ochrany dětí a z českých zdrojů čerpá prakticky jen z publikace autorů Pemové a Ptáčka z roku 2016, což je kniha jistě velmi užitečná a důležitá, v posledních letech však vznikly i další, které o tématu zanedbávání či

ohrožení dítěte pojednávají (i v kontextu provedených novel zákona o sociálně právní ochraně dětí). Zkratka OSPOD také obvykle odkazuje na oddělení sociálně právní ochrany dětí, nikoli na orgán sociálně právní ochrany dětí, kterých je dle zákona o sociálně právní ochraně dětí vícero, navíc není zkratka přímo v textu vysvětlena (s. 34). V podkapitole 3.4.2 se na více místech objevují vcelku zásadní tvrzení, nicméně nejsou citována (druhý odstavec podkapitoly na s. 43, první odrážky na str. 43 až 44, poslední odstavec podkapitoly na s. 44).

Autorka také významně opomíjí **jiné nástroje pro hodnocení rizik**, které jsou v oboru péče o ohrožené děti, a tedy i o ty zanedbávané, obecně využívané (např. kolo změny), a přesně neuvádí, v čem je ten její, nově vytvořený, výhodnější, nebo jaké má naopak limity. V textu práce je zmíněný pouze vyhodnocovací rámec, ovšem nijak výrazně a spíše v kontextu Velké Británie (navíc ze zdroje z roku 2000, tedy dávno před přijetím novely zákona o sociálně právní ochrany dětí, která hodnotící rámec zavedla i v České republice a povinnost jeho provádění dala do rukou oddělením sociálně právní ochrany dětí). Informace k vyhodnocování ohrožení dítěte (i v kontextu zanedbávání) tak nejsou místy aktuální a neodrážejí současnou praxi a zavedené procesy.

V jedné z podkapitol třetí kapitoly autorka dostatečně důkladně nedefinuje základní pojmy typu ústavní péče a explicitně nerozlišuje, jaký je rozdíl mezi zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc (pod zákonem o sociálně právní ochraně dětí) a dětskými centry. To má pak vliv i na nejasné rozlišení různých rolí sociálních pracovníků v různých subjektech (sociální pracovník oddělení sociálně právní ochrany dětí má jiné pravomoci a kompetence nežli sociální pracovník zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc apod.). Uvedení hlavních úkonů sociálních pracovníků tak vyznívá dosti nejasně, navíc není podloženo citací.

Tento základní problém se pak přelévá také **do čtvrté kapitoly** o Dětském centru Plzeň, kdy není jasné, kterým ze služeb se bude autorka dále věnovat – konkrétně zda bude do výzkumného šetření zahrnuta také služba zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Šneček, když o těchto zařízeních autorka pojednává v předchozí kapitole. Opět zde vnímám problém s nerozlišováním subjektů a služeb a jejich mísením dohromady - přitom se jedná o rozdílné kontexty administrované jinými subjekty.

V empirické části autorka navazuje na část teoretickou a usiluje za pomoci smíšené metodologie o identifikování rizikových faktorů, které ovlivňují návrat zanedbaných dětí od rodiny do Dětského centra v Plzni. Metody jsou zvoleny vhodně, ale výběr vzorku a logika sběru dat jsou popsány poměrně vágně a v některých částech zmatečně, rozdílně nebo nedostatečně. Z kapitoly 5.4 – **Způsob sběru dat** – mi není tak docela jasné, jak byli participanti pro kvalitativní část šetření voleni, zda nějak rozhodovala kupříkladu délka praxe, organizační zařazení, či ze které konkrétní služby centra pocházeli. Dále v části, kde autorka uvádí osnovu rozhovoru, mi není jasné, zda autorka vychází z teoretické části práce stoprocentně, anebo do otázek vtělila jen některé faktory uvedené v kapitole 2.3, a pokud jen některé (což bych nerada tvrdila, protože jen mohla využít odlišnou formulaci), zajímalo by mě proč, a jak volila.

Sběr dat nicméně dle popisu autorky probíhal velmi eticky a precizně, rozhovory jsou dobře vedené a množství dat, které autorka nasbírala, je nevídané. Potenciál dat autorka využila se ctí, jen jejich prezentace by si možná zasloužila větší přehlednost, ba dokonce i zkrácení. Získané výsledky jsou velmi zajímavé a je znát, že si autorka dala s analýzou a interpretací dat velkou práci. Zejména druhá, kvantitativní část, přináší velmi zajímavá srovnání (tabulka č. 3 je skvělá). V zásadě autorka výzkumný cíl naplňuje.

Za problematické vnímám **vytvoření nástroje pro hodnocení rizik**, který by si z mého pohledu zasloužil důkladnější propracování. V této podobě vyznívá neukotveně v datech, a jak již bylo zmíněno výše, není mi jasný jeho význam. Podkapitolu 7.1 (SWOT analýza DC) považuji v kontextu výzkumného cíle a výzkumných otázek za nadbytečnou. Spíše bych ocenila hlubší analýzu vytvořeného nástroje a taktéž podrobnější osvětlení toho, jaká je aktuální praxe v Dětském centru, a zda bylo vůbec třeba vytvořit nástroj nový, případně jak koresponduje s vyhodnocováním, které provádějí oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Závěrečná **diskuze** je bohužel spíše shrnutím zásadních poznatků teoretické i empirické části a autorce se nedaří vyhýbat generalizacím. Ke zúročení dosažených výsledků porovnáním s aktuálními poznatky jiných autorů bohužel nedochází, a je to škoda. Také mi není tak docela jasné, jak výsledné identifikované faktory souvisejí s původním dělením v kapitole 2.3, z něhož autorka vycházela při sestavování osnovy rozhovoru. Odpovědi na výzkumné otázky lze v textu dohledat, možná by jen mohly být prezentovány přehledněji a přímočařeji. V závěru diskuze autorka správně uvádí limity svého šetření a zmiňuje také možná další rozšíření její práce.

Jazyková úroveň práce je poměrně dobrá, místy se vyskytují jazykové neobratnosti a gramatické chyby, nebo se věty v různých variacích opakují, takže působí nadbytečně. **Citační norma** je používána v naprosté většině případů správně. Někde citace chybí, např. v úvodu nebo v závěru, v úvodech kapitol či v diskuzi, a to i přesto, že autorka uvádí poměrně zásadní tvrzení.

I přes výše uvedené připomínky se domnívám, že předložená práce splňuje požadavky kladené na rigorózní práce, do oboru sociální práce přináší zajímavé poznatky a v návaznosti na průběh obhajoby navrhuji hodnocení **velmi dobře - dobře**.

V rámci obhajoby autorce doporučuji sjednotit terminologii a objasnit své uvažování při tvorbě nástroje pro vyhodnocení rizik (viz výše).

V Praze dne 31. 10. 2024.

Mgr. Kateřina Hejnová, Ph.D.